

Cl.- Parolas gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond.

Ni daŭrigas la legadon el la bedaŭrinde elĉerpita verko de Edmond Privat : *Interpopola Konduto*. La pasintan semajnon ni komencis la legadon de la antaŭkonkluda ĉapitro, kies titolo estas *Novaj Mistikoj*, kaj ni vidis, ke Edmond Privat vidas en esperanto amikeman mistikon, kiu mankis al Ligo de Nacioj. Jen interalie kion li ankoraŭ diris pri la rolo de esperanto.

A.- *Ne la teoria ideo pri internacia lingvo kapablas interesi nin. Pri ĝi same kiel pri paco kaj senarmigo, ni aŭdis preparoli jam de generacioj. Centoj da aliaj vortsistemoj estis konstruitaj kaj ne sukcesis. Postvivis Esperanto pro sia sentoforto. Kio gravas, tio estas la sperto kaj la fakto pri tiu lingvo sur la kultura kampo.*

Cl.- *Naskita en tiu Polo-Litovujo, kies miksitaj gentoj kaj religioj interfrapas siajn antaŭjuĝojn kaj malamojn, Zamenhof proponis al la popoloj homaran etikon, bazitan sur la respekto al la ceteraj. Li petis ilin allasi, eĉ simpatie, la kredon kaj lingvon de la ceteraj gentoj kiel egalajn laŭ rajto. Por miksaĵ landoj li eĉ rekomendis neŭtralajn nomojn, kiel **Belgujo, Usono, Svislando, Serenisima Respubliko** (antaŭa Polo-Litovujo). Similan ideon jam ŝatis Napoleono, kiam li akceptis la nomon **Ilirio** por la regno de la serboj, kroatoj kaj slovenoj.*

A.- *Se la germanlingvaj alemanoj, kiuj fondis la svisan Konfederacion, estus nomintaj ĝin **Alemania**, tiam la franclingvaj kaj italaj romandoj ne havus en ĝi sian lokon egalan kaj liberan. Nur unu kvaronon ili reprezentas laŭ nombro, sed multe pli laŭ influo, ĉar ili sidas egale kaj la plimulto ne forigas, sed subtenas ilian apartan kulturon. Ano de la malplimulto rajtas tion konfesi.*

Cl.- *Zamenhof klare vidis la solvon de la problemo. En miksa regno neniuj privilegia nacio, kredanta sin sola mastro kaj posedanto de la ŝtato. Interŝanĝe : lojalaj malplimultoj, kunlaboremaj, ĉar egalrajtaj.*

A.- *Tian kunlaboradon de popoloj, konservantaj propran lingvon kaj animon, li konsideris ebla por la tuta mondo per helpa lingvo kaj homara etiko, universala kaj neŭtrala.*

Cl.- *Esperanton li iniciatis por disvastigi tian etikon. Pri liaj ideoj oni forgesis. Tamen, iom post iom, la disvastigo de la lingvo allogis ĉie parencajn pensantojn. Sufiĉe tipa estas la kutimo de la esperantistoj nomi sin **samideanoj**, eĉ se ili nescias precize kial. Pli ĝuste ili estas ĝenerale samsentanoj.*

A.- *La sopiro al tolerema kaj federacia mondo ja bezonis esprimilon. Troviĝis Esperanto kaj utiliĝis kiel kanalo. Al la lingvo mem tiu fluo donis forton kaj vivon. La filozofia etiko de Zamenhof revenis en formo de popola sento. Liajn malnovajn broŝurojn pri **homaranismo** jam neniuj legas. Nur la lingvistoj oni konas. Tamen ĝusta sin montris lia kalkulo. Lingvo disvastigas atmosferon. Samtempe ĝi logas al si ĉian sopiron komunan.*

Cl.- *La sperto pri Esperanto kuŝas en tio, ke ĝi ebligis disfloriĝon de tiu fluganta sento, kiu bezonis esprimilon. La naskiĝanta kredo je unueco en diverseco, la homaro ekkonscia pri si mem samtempe fidela al la naciaj valoroj, riĉaj je ĉarmo kaj koloro, jen tio, kio donis al Esperanto flugilojn kaj karakteron. Sen ia mistiko enkorpiĝota, neniam ĝi estus mem fariĝinta lingvo vivanta, kapabla servi al parolantoj por entuziasmigi aŭdantaron kaj rabi ties ploron aŭ rideton.*

A.- Tiu sperto vekas la scivolemon de lingvosciencistoj penantaj ekzameni la faktojn, sed ĝi eĉ pli multe interesas psikologojn kaj etikistojn, kiuj esploris arajn mentalecojn. En la **interna ideo** de la esperantista mondo ili vidas kristaliĝon de tiu religia sento, kiu mankas al la Ligo de Nacioj. En la lernejoj Esperanto montriĝis katekismo pli vivanta kaj pli efika ol diplomataj aŭ juraj formuloj.

Cl.- Tiu sento estas tute malsama ol la klaskonscio kompreneble multe pli potenca en la mondo. La laborista internaciismo devenis el batalo por socia egaleco. Malsimile esperantismo naskiĝis el simpatio kaj scivolemo pri la nacia vivo de la ceteraj popoloj, speciale la malgrandaj. Ĝi entenas la plezuron ilin koni kaj ilin trovi amindaj, ankaŭ la ĝojon konigi al ili la valorojn de la propra patrujo kaj plie ĝui siavice la fakton, ke tio plaĉas al ili.

A.- El tio sekvas amikeco gajema kaj ia sento pri unueco kultura. Britoj, francoj, germanoj, ĉinoj, danoj aŭ poloj estas fine nur homoj, ĉiuj kun similaj zorgoj. Kune oni ŝatus vivi pace. Kian kutimon disvastigas Esperanto, tio estas fidema egaleco kaj reciproka respekto : ĉiuj nacioj kun egala rajto, neniu trudanta sian lingvon al la ceteraj, sed ĉiu konservanta ĝin interne de sia landlimo.

Cl.- Kio ĉefe impresas, skribis Inazo Nitobe, la japana senatano, kiu reprezentis la Ligon de Nacioj al pluraj Esperanto-Kongresoj, tio estas la unuanima egaleca aspekto de tiaj kunvenoj pro la uzo de unu komuna lingvo neŭtrala.

A.- El tiaj akiritaj kutimoj formiĝas novaj moroj de interpopola konduto. Sed la plej forta rezultato, sur tiu limigita kampo, estas la sento, kiu disvastiĝis.

Cl.- El sentoj vivas la homaro multe pli ol ĝi vivas el racia pripensado. (Fino de la citaĵo).

A.- Kion ni legis al vi hodiaŭ, tio eble estas la plej bela priskribo de la kultura rolo de nia lingvo esperanto. Al ĉiuj geaŭdantoj, kiuj ĝin petos, ni sendos tiun tekston. Ili ĝin petu al Radio-Svislando.

Cl.- La venontan semajnon ni legos al vi erojn el la konkludo de la verko *Interpopola Konduto* de Edmond Privat.

A.- Vi aŭdis prelegon el Svislando.

Cl.- Parolis gesinjoroj Claude kaj Andrée Gacond. Ĝis reaŭdo !

-oOo-